

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
MACIEJ SZPUNAR
της 8ης Σεπτεμβρίου 2022¹

Υπόθεση C-472/21

Monz Handelsgesellschaft International mbH & Co. KG
κατά
Büchel GmbH & Co. Fahrzeugtechnik KG

[αίτηση του Bundesgerichtshof
(Ανώτατου Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου, Γερμανία)
για την έκδοση προδικαστικής απόφασεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Διανοητική ιδιοκτησία – Καταχωρισμένο σχέδιο ή υπόδειγμα – Οδηγία 98/71/ΕΚ – Άρθρο 3, παράγραφοι 3 και 4 – Προϋποθέσεις προστασίας συστατικού σύνθετου προϊόντος – Έννοιες της “ορατότητας” και της “συνήθους χρήσεως” – Νεωτερισμός και ατομικότητα – Ορατότητα συστατικού σύνθετου προϊόντος κατά τη συνήθη χρήση του προϊόντος αυτού»

Εισαγωγή

1. Οι προϋποθέσεις που απαιτούνται για την προστασία ενός σχεδίου ή υποδείγματος βάσει του δικαίου της Ένωσης είναι ο νεωτερισμός και η ατομικότητά του. Ωστόσο, η κατάσταση περιπλέκεται όταν το προϊόν στο οποίο εφαρμόζεται το εν λόγω σχέδιο ή υπόδειγμα αποτελεί συστατικό σύνθετου προϊόντος. Σε μια τέτοια περίπτωση, η προστασία παρέχεται μόνον υπό την προϋπόθεση, αφενός, ότι το συστατικό αυτό, αφού συναρμολογηθεί, παραμένει ορατό κατά τη χρήση του σύνθετου προϊόντος του οποίου αποτελεί μέρος και, αφετέρου, ότι τα ορατά μέρη του συστατικού έχουν τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά νεωτερισμού και ατομικότητας. Οι πρόσθετες αυτές προϋποθέσεις έχουν εισαχθεί προκειμένου να αποφευχθεί η μονοπώληση, μέσω του δικαίου σχεδίων και υποδειγμάτων, της παραγωγής και εμπορίας ανταλλακτικών σύνθετων προϊόντων, ιδίως στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας².

2. Εντούτοις, οι προϋποθέσεις που έχουν τεθεί για την εξασφάλιση της προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων που εφαρμόζονται σε συστατικά σύνθετων προϊόντων αφορούν όλους τους τομείς και συχνά αποδεικνύεται δυσχερές στην πράξη να ερμηνευθούν ορθώς οι έννοιες της «ορατότητας» και της «συνήθους χρήσεως» του προϊόντος. Η ερμηνεία των εννοιών αυτών αποτελεί το αντικείμενο της υπό κρίση υποθέσεως.

¹ Γλώσσα πρωτοτύπου: η γαλλική.

² Ο τομέας της αυτοκινητοβιομηχανίας διακρίνεται, αφενός, από τις υψηλές τιμές των ανταλλακτικών και, αφετέρου, από ένα σχετικά υψηλό ποσοστό ζημιών λόγω τροχαίων ατυχημάτων. Επομένως, η αγορά ανταλλακτικών στον τομέα αυτό είναι ιδιαίτερος επικερδής.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3. Κατά το άρθρο 1 της οδηγίας 98/71/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Οκτωβρίου 1998, για τη νομική προστασία σχεδίων και υποδειγμάτων³:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας νοούνται ως:

- α) “σχέδιο ή υπόδειγμα”: η εμφάνιση του συνόλου ή μέρους ενός προϊόντος, η οποία προκύπτει από τα χαρακτηριστικά του, και ιδίως από τη γραμμή, το περίγραμμα, τα χρώματα, το σχήμα, την υφή ή/και τα υλικά του ίδιου του προϊόντος ή/και της διακόσμησης που φέρει·
- β) “προϊόν”: κάθε βιομηχανικό αντικείμενο ή χειροτέχνημα, συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, ορισμένων τμημάτων που προορίζονται για συναρμολόγηση σε ένα σύνθετο προϊόν, της συσκευασίας, της παρουσίασης, των γραφικών συμβόλων και των τυπογραφικών στοιχείων, όχι όμως και των προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών·
- γ) “σύνθετο προϊόν”: το προϊόν που αποτελείται από πολλά συστατικά δυνάμενα να αντικατασταθούν επιτρέποντας την αποσυναρμολόγηση και επανασυναρμολόγηση του προϊόντος».

4. Κατά το άρθρο 3, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας αυτής:

«3. Σχέδιο ή υπόδειγμα που εφαρμόζεται ή ενσωματώνεται σε προϊόν, το οποίο αποτελεί συστατικό σύνθετου προϊόντος, είναι νέο και έχει ατομικότητα μόνο εάν:

- α) το συστατικό, αφού ενσωματωθεί στο σύνθετο προϊόν, παραμένει ορατό κατά τη συνήθη χρήση του προϊόντος και
- β) τα ορατά χαρακτηριστικά του συστατικού πληρούν, αυτά καθαυτά, τις προϋποθέσεις ως προς το νεωτερισμό και την ατομικότητα.

4. Ως “συνήθης χρήση” κατά την έννοια της παραγράφου 3 στοιχείο α) νοείται η χρήση εκ μέρους του τελικού καταναλωτή, χωρίς να περιλαμβάνονται η συντήρηση, η εξυπηρέτηση ή οι εργασίες επισκευής».

Το γερμανικό δίκαιο

5. Το άρθρο 1, σημείο 4, και το άρθρο 4 του Gesetz über den rechtlichen Schutz von Design (νόμου για την προστασία των σχεδίων), της 24ης Φεβρουαρίου 2014⁴, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης (στο εξής: DesignG), μεταφέρουν, κατ’ ουσίαν, αυτολεξεί το άρθρο 3, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας 98/71. Ωστόσο, οι όροι «bestimmungsgemäße Verwendung», που χρησιμοποιούνται για να αποδώσουν στη γερμανική

³ ΕΕ 1998, L 289, σ. 28.

⁴ BGBl. I, σ. 122.

γλώσσα και, ως εκ τούτου, στον DesignG την έννοια της «συνήθους χρήσεως» που περιλαμβάνεται στην οδηγία, φαίνεται να οδηγούν σε στενότερη ερμηνεία της έννοιας αυτής έναντι της ερμηνείας που συνάγεται από άλλες γλωσσικές αποδόσεις της οδηγίας.

Τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς, η κύρια δίκη και τα προδικαστικά ερωτήματα

6. Η Monz Handelsgesellschaft International mbH & Co. KG (στο εξής: Monz), εταιρία του γερμανικού δικαίου, είναι δικαιούχος του σχεδίου ή υποδείγματος αριθ. 40 2011 004 383-0001, το οποίο έχει καταχωριστεί στο Deutsches Patent- und Markenamt (γερμανικό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας και Σημάτων, στο εξής: DPMA), από τις 3 Νοεμβρίου 2011, για τα προϊόντα «σέλες ποδηλάτου ή μοτοσικλέτας». Το εν λόγω σχέδιο ή υπόδειγμα έχει καταχωριστεί με μία μόνον απεικόνιση στην οποία εμφανίζεται το κάτω μέρος σέλας ως εξής:

7. Η Büchel GmbH & Co. Fahrzeugtechnik KG (στο εξής: Büchel), επίσης εταιρία του γερμανικού δικαίου, ζήτησε στις 27 Ιουλίου 2016, από το DPMA, την κήρυξη της ακυρότητας του επίμαχου σχεδίου ή υποδείγματος διότι δεν πληρούσε, κατά την άποψή της, τις απαιτούμενες προϋποθέσεις προστασίας, και συγκεκριμένα τις απαιτήσεις νεωτερισμού και ατομικότητας. Υποστήριξε δε ότι, κατά το άρθρο 4 του DesignG, το εν λόγω σχέδιο ή υπόδειγμα δεν ήταν δεκτικό προστασίας διότι, ως συστατικό σύνθετου προϊόντος όπως είναι το «ποδήλατο» ή η «μοτοσικλέτα», δεν ήταν ορατό κατά τη συνήθη χρήση.

8. Με απόφαση της 10ης Αυγούστου 2018, το DPMA απέρριψε την αίτηση για την κήρυξη ακυρότητας, θεωρώντας ότι δεν συνέτρεχε κανένας λόγος αποκλεισμού του επίμαχου σχεδίου ή υποδείγματος από την προστασία δυνάμει του άρθρου 4 του DesignG. Κατά το DPMA, το σχέδιο ή υπόδειγμα του οποίου ζητήθηκε η καταχώριση για «σέλες ποδηλάτου [ή] μοτοσικλέτας» αποτελεί μεν «συστατικό σύνθετου προϊόντος», πλην όμως το συστατικό αυτό παραμένει ορατό κατά τη συνήθη χρήση του εν λόγω σύνθετου προϊόντος. Το DPMA έκρινε ότι η συνήθης χρήση καλύπτει και «την αποσυναρμολόγηση και την επανασυναρμολόγηση της σέλας που δεν γίνεται για συντήρηση, εξυπηρέτηση ή εργασίες επισκευής», πολλώ δε μάλλον καθόσον το άρθρο 1, σημείο 4, του DesignG περιλαμβάνει «εξαντλητικό κατάλογο μη συνήθων

χρήσεων κατά την έννοια του άρθρου 4 του DesignG, ο οποίος έχει εξαιρετικό χαρακτήρα και πρέπει, συνεπώς, να ερμηνεύεται συστατικά»⁵. Το DPMA εκτίμησε ότι από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι «κάθε χρήση εκ μέρους του τελικού καταναλωτή που δεν αποτελεί μέτρο συντηρήσεως, εξυπηρετήσεως ή εργασία επισκευής [...] συνιστά συνήθη χρήση».

9. Κατόπιν προσφυγής της Büchel κατά της αποφάσεως αυτής, το Bundespatentgericht (Ομοσπονδιακό Δικαστήριο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας, Γερμανία) κήρυξε, με απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2020, την ακυρότητα του επίμαχου σχεδίου ή υποδείγματος, κρίνοντας ότι δεν πληρούσε τις απαιτήσεις νεωτερισμού και ατομικότητας. Κατά το δικαστήριο αυτό, δυνάμει του άρθρου 4 του DesignG, μόνον τα συστατικά που παραμένουν «ορατά, ως συστατικά του σύνθετου προϊόντος, μετά τη συναρμολόγηση/ενσωμάτωσή τους σε αυτό», είναι καταρχήν δεκτικά προστασίας ως σχέδια και υποδείγματα. Αντιθέτως, η όψη που αναδεικνύεται μόνον εκ του γεγονότος ή επ' ευκαιρία της αποσπάσεως του συστατικού από το σύνθετο προϊόν δεν μπορεί να καταστήσει το σχέδιο ή υπόδειγμα ορατό και, ως εκ τούτου, δεκτικό προστασίας δυνάμει του άρθρου 4 του DesignG. Το δικαστήριο αυτό έκρινε ότι συνήθη χρήση, κατά την έννοια του άρθρου 1, σημείο 4, του DesignG, αποτελεί μόνον η κίνηση του ποδηλάτου καθώς και η επιβίβαση στο ποδήλατο ή η αποβίβαση από αυτό. Κατά το εν λόγω δικαστήριο, στο πλαίσιο των ως άνω χρήσεων, το κάτω μέρος της σέλας δεν είναι ορατό ούτε από τον τελικό καταναλωτή ούτε από τρίτον. Η Monz άσκησε αναίρεση ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου κατά της αποφάσεως αυτής.

10. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Bundesgerichtshof (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, Γερμανία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Είναι ένα συστατικό, στο οποίο ενσωματώνεται σχέδιο ή υπόδειγμα, “ορατό” κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 3, της [οδηγίας 98/71], στην περίπτωση που είναι αντικειμενικώς δυνατή η αναγνώριση του σχεδίου ή υποδείγματος όταν το προϊόν έχει συναρμολογηθεί ή εξαρτάται το ζήτημα αν το συστατικό αυτό είναι ορατό από συγκεκριμένους όρους χρήσεως ή από συγκεκριμένη οπτική γωνία παρατηρήσεως;
- 2) Σε περίπτωση που στο πρώτο ερώτημα δοθεί η απάντηση ότι καθοριστικής σημασίας είναι αν το συστατικό είναι ορατό υπό συγκεκριμένους όρους χρήσεως ή υπό συγκεκριμένη οπτική γωνία παρατηρήσεως:
 - α) Εξαρτάται η εκτίμηση της “συνήθους χρήσεως” σύνθετου προϊόντος εκ μέρους του τελικού καταναλωτή κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφοι 3 και 4, της [οδηγίας 98/71] από τον σκοπό χρήσεως, για τον οποίο αυτό προορίζεται από τον κατασκευαστή του συστατικού ή του σύνθετου προϊόντος ή από τη συνήθη χρήση του σύνθετου προϊόντος εκ μέρους του τελικού καταναλωτή;
 - β) Βάσει ποιων κριτηρίων θα εκτιμηθεί αν η χρήση σύνθετου προϊόντος εκ μέρους του τελικού καταναλωτή είναι “συνήθης” κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφοι 3 και 4, της [οδηγίας 98/71];»

11. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως περιήλθε στο Δικαστήριο στις 2 Αυγούστου 2021. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν οι διάδικοι της κύριας δίκης και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Δεν διεξήχθη επ' ακροατηρίω συζήτηση.

⁵ Πρόκειται για πράξεις συντηρήσεως, εξυπηρετήσεως και επισκευής, που δεν περιλαμβάνονται στην έννοια της «συνήθους χρήσεως» δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 4, της οδηγίας 98/71.

Ανάλυση

12. Υπενθυμίζεται ότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο στην κύρια δίκη κήρυξε την ακυρότητα του επίμαχου σχεδίου ή υποδείγματος, κρίνοντας ότι η συνήθης χρήση ποδηλάτου συνίσταται στην οδήγησή του και, δευτερευόντως, στην επιβίβαση και στην αποβίβαση από αυτό, καταστάσεις κατά τις οποίες το κάτω μέρος της σέλας δεν είναι κατά κανόνα ορατό, αντιθέτως προς την απαίτηση των διατάξεων του γερμανικού δικαίου με τις οποίες μεταφέρθηκε το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 98/71 στην εσωτερική έννομη τάξη.

13. Τα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να εξεταστούν υπό το πρίσμα της εκτιμήσεως αυτής. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν ορθώς το πρωτοβάθμιο δικαστήριο έκρινε, αφενός, ότι έπρεπε να ληφθεί υπόψη μόνον αν το συστατικό σύνθετο προϊόντος είναι ορατό σε περίπτωση χρήσεως του προϊόντος αυτού (πρώτο ερώτημα) και, αφετέρου, ότι κρίσιμη ήταν μόνον η χρήση του προϊόντος κατά την κύρια λειτουργία του, ήτοι, εν προκειμένω, για τη μετακίνηση του χρήστη καθήμενου στο ποδήλατο (δεύτερο ερώτημα).

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

14. Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 98/71 έχει την έννοια ότι, για να είναι δεκτικό προστασίας ένα σχέδιο ή υπόδειγμα που εφαρμόζεται σε προϊόν ή ενσωματώνεται σε προϊόν το οποίο αποτελεί συστατικό σύνθετου προϊόντος, αρκεί το συστατικό αυτό να είναι ορατό in abstracto ή αν πρέπει το συστατικό αυτό να είναι ορατό κατά τη συνήθη χρήση του σύνθετου προϊόντος.

15. Το άρθρο 3, παράγραφος 3, στοιχείο β', της οδηγίας 98/71 απαιτεί επίσης τα ορατά χαρακτηριστικά του συστατικού να πληρούν, αυτά καθεαυτά, τις προϋποθέσεις του νεωτερισμού και της ατομικότητας. Μολονότι τα προδικαστικά ερωτήματα δεν εγείρουν ρητώς το εν λόγω ζήτημα, τούτο εξυπακούεται. Είναι πράγματι σαφές ότι το ζήτημα που τίθεται στην υπόθεση της κύριας δίκης είναι αν είναι ορατή η κάτω πλευρά μιας σέλας στην οποία έχει τεθεί το επίμαχο σχέδιο ή υπόδειγμα. Επιπλέον, βάσει του άρθρου 7 της οδηγίας αυτής, δεν παρέχουν δικαιώματα τα σχέδια ή υποδείγματα των οποίων η εμφάνιση υπαγορεύεται αποκλειστικά και μόνον από την τεχνική λειτουργία του προϊόντος. Ωστόσο, εν προκειμένω δεν φαίνεται να συντρέχει τέτοια περίπτωση. Εν πάση περιπτώσει, δεν φαίνεται να έχει προβληθεί μια τέτοια ένσταση όσον αφορά το επίμαχο στην κύρια δίκη σχέδιο ή υπόδειγμα.

16. Καταρχάς επισημαίνεται, όπως παρατηρεί και το αιτούν δικαστήριο, ότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο ορθώς χαρακτήρισε τις σέλες για ποδήλατα και μοτοσυκλέτες ως «συστατικά σύνθετου προϊόντος», κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 98/71.

17. Επιπλέον, το εν λόγω δικαστήριο ορθώς προσάπτει στην απόφαση του DPMA την πλημμέλεια ότι το DPMA αρκέστηκε στο γεγονός ότι το κάτω μέρος της σέλας είναι ορατό κατά την συναρμολόγησή της σε ποδήλατο και κατά την αποσυναρμολόγησή της. Συγκεκριμένα, το άρθρο 3, παράγραφος 3, στοιχείο α', της οδηγίας 98/71 ορίζει σαφώς ότι το συστατικό πρέπει να παραμένει ορατό «αφού ενσωματωθεί στο σύνθετο προϊόν». Επομένως, δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη ότι το συστατικό αυτό είναι ορατό κατά τη συναρμολόγηση ή την αποσυναρμολόγηση του, ανεξαρτήτως αν οι πράξεις αυτές είναι συνήθεις στο πλαίσιο χρήσεως του προϊόντος.

18. Όσον αφορά τώρα το προδικαστικό ερώτημα, το γράμμα του άρθρου 3, παράγραφος 3, στοιχείο α', της οδηγίας 98/71 δεν είναι τόσο σαφές όσο φαίνεται εκ πρώτης όψεως. Πράγματι, όπως επισημαίνει η Monz στις παρατηρήσεις της, η διάταξη αυτή απαιτεί το συστατικό, αφού ενσωματωθεί στο σύνθετο προϊόν, να «παραμένει»⁶ ορατό κατά τη συνήθη χρήση του προϊόντος. Η διατύπωση αυτή θα μπορούσε να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αρκεί, μετά τη συναρμολόγηση του συστατικού στο σύνθετο προϊόν, το συστατικό αυτό να μην καλύπτεται πλήρως, έτσι ώστε να είναι ορατό, έστω και μόνον θεωρητικώς και ανεξαρτήτως της ενδεχομένως ασυνήθιστης οπτικής γωνίας που θα έπρεπε να επιλεγεί για τον σκοπό αυτό. Επομένως, από την προστασία βάσει της οδηγίας θα αποκλείονταν μόνον τα σχέδια και υποδείγματα που εφαρμόζονται σε συστατικά τα οποία για να καταστούν ορατά απαιτείται η λήψη μέτρων που δεν εμπίπτουν στη συνήθη χρήση προϊόντος όπως, μεταξύ άλλων, η αποσυναρμολόγηση του.

19. Ωστόσο, η ερμηνεία αυτή προσκρούει στο γράμμα του δευτέρου σκέλους του άρθρου 3, παράγραφος 3, στοιχείο α', της οδηγίας 98/71, κατά το οποίο το εν λόγω συστατικό πρέπει να είναι ορατό «κατά»⁷ τη συνήθη χρήση του σύνθετου προϊόντος. Όπως παρατηρούν, ορθώς κατά τη γνώμη μου, τόσο το αιτούν δικαστήριο όσο και η Επιτροπή, η έκφραση αυτή αποκλείει τις περιπτώσεις στις οποίες το συστατικό είναι ορατό μόνο σε καταστάσεις που δεν ανακύπτουν κατά τη συνήθη χρήση του επίμαχου προϊόντος.

20. Επιπλέον, όπως παρατηρεί, κατ' ουσίαν, η Επιτροπή, κατά το άρθρο 1, στοιχείο α', της οδηγίας 98/71, το αντικείμενο της προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων δυνάμει της οδηγίας αυτής είναι η εμφάνιση του συνόλου ή μέρους ενός προϊόντος. Μολονότι τα συστατικά που προορίζονται να ενσωματωθούν σε σύνθετο προϊόν αποτελούν και αυτά προϊόντα, κατά το άρθρο 1, στοιχείο β', της ως άνω οδηγίας, ωστόσο, απολαύουν προστασίας μόνον υπό τον όρο ότι είναι ορατά μετά την ενσωμάτωσή τους. Ως εκ τούτου, η εμφάνιση του συστατικού στο σύνθετο προϊόν είναι αυτή που αποτελεί το αντικείμενο προστασίας. Εντούτοις, κατά τη γνώμη μου, δυσχερώς μπορεί να γίνει λόγος για την εμφάνιση ενός προϊόντος εάν, αφού ενσωματωθεί σε σύνθετο προϊόν, το προϊόν αυτό, ακόμη και αν δεν καλύπτεται και δεν αποκρύπτεται πλήρως, είναι ορατό μόνο σε σπάνιες και ασυνήθεις καταστάσεις, λαμβανομένης υπόψη της συνήθους χρήσεως του σύνθετου προϊόντος.

21. Κατόπιν των προεκτεθέντων, προτείνω να δοθεί στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 98/71 έχει την έννοια ότι, προκειμένου να είναι δεκτικό προστασίας, δυνάμει της οδηγίας αυτής, ένα σχέδιο ή υπόδειγμα που εφαρμόζεται σε προϊόν ή ενσωματώνεται σε προϊόν το οποίο αποτελεί συστατικό σύνθετου προϊόντος, το επίμαχο συστατικό πρέπει να είναι ορατό κατά τη συνήθη χρήση του σύνθετου προϊόντος.

22. Κατά συνέπεια, το κρίσιμο στοιχείο στην υπό κρίση υπόθεση έγκειται στην ερμηνεία της έννοιας της «συνήθους χρήσεως», κατά το άρθρο 3, παράγραφος 4, της οδηγίας 98/71, η οποία αποτελεί το αντικείμενο του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος.

⁶ Το ίδιο ισχύει, μεταξύ άλλων, και στην ισπανική («sigue siendo»), στη γερμανική («bleibt»), στην αγγλική («remains»), στην ιταλική («rimane») και στην πολωνική («pozostaje») απόδοση.

⁷ Καθώς και, μεταξύ άλλων, στις αποδόσεις στην ισπανική («durante»), στη γερμανική («bei»), στην αγγλική («during»), στην ιταλική («durante») και στην πολωνική γλώσσα («podczas»).

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

23. Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 3, παράγραφος 4, της οδηγίας 98/71 έχει την έννοια ότι ως «συνήθης χρήση» νοείται αποκλειστικά και μόνον η χρήση του σύνθετου προϊόντος κατά την κύρια λειτουργία του⁸ ή κάθε κατάσταση που μπορεί ευλόγως να ανακύψει κατά τη χρήση ενός τέτοιου προϊόντος από τον τελικό καταναλωτή⁹.

24. Το ερώτημα αυτό απηχεί τα συμπεράσματα του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, το οποίο χαρακτήρισε ως «συνήθη χρήση» την οδήγηση του ποδηλάτου, καθώς και, δευτερευόντως, την επιβίβαση στο ποδήλατο και την αποβίβαση από αυτό. Κατά το εν λόγω δικαστήριο, το κάτω μέρος της σέλας ποδηλάτου δεν είναι ορατό στις περιπτώσεις αυτές και, επομένως, ένα σχέδιο ή υπόδειγμα που εφαρμόζεται στο σημείο αυτό δεν είναι ορατό κατά τη συνήθη χρήση, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 98/71.

25. Είναι αληθές ότι μια τέτοια και δη ακόμη πιο περιοριστική προσέγγιση ακολούθησε το Γενικό Δικαστήριο στις σπάνιες άλλωστε αποφάσεις του οι οποίες αφορούν την ερμηνεία του άρθρου 4, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 6/2002¹⁰, διάταξη που στο σύστημα προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων της Ένωσης είναι αντίστοιχη προς το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 98/71. Το Γενικό Δικαστήριο κρίνει ότι, προκειμένου να εκτιμηθεί αν είναι ορατό το συστατικό ενός σύνθετου προϊόντος, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη αποκλειστικά και μόνον η οπτική του τελικού καταναλωτή του προϊόντος, όταν αυτό χρησιμοποιείται κατά την κύρια λειτουργία του¹¹.

26. Εφαρμοζόμενη στις σέλες ποδηλάτων, μια τέτοια προσέγγιση θα οδηγούσε στο ανεπιθύμητο αποτέλεσμα να μην είναι δεκτικό προστασίας κανένα σχέδιο ή υπόδειγμα που εφαρμόζεται σε σέλα, διότι κατά την κύρια χρήση ποδηλάτου, δηλαδή κατά την οδήγησή του, η σέλα καλύπτεται εξ ολοκλήρου από το μέρος του σώματος που χρησιμοποιεί ο χρήστης για να καθίσει, πλην του κάτω μέρους της σέλας το οποίο, ωστόσο, παραμένει, ούτως ή άλλως, αόρατο.

27. Έχοντας επίγνωση του αποτελέσματος αυτού, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο στην κύρια δίκη συμπεριέλαβε στην έννοια της «συνήθους χρήσεως» την επιβίβαση στο ποδήλατο και την αποβίβαση από αυτό. Ωστόσο, απέκλεισε από την εν λόγω έννοια, μεταξύ άλλων, την αποθήκευση και τη μεταφορά του ποδηλάτου, ως πράξεις προκαταρκτικές ή μεταγενέστερες της χρήσης του. Αυτός ο συλλογισμός δεν είναι πειστικός, διότι αν θεωρηθεί ως «συνήθης χρήση» ποδηλάτου μόνον η οδήγησή του, τότε η επιβίβαση στο ποδήλατο και η αποβίβαση από αυτό αποτελούν επίσης προκαταρκτική ή μεταγενέστερη πράξη, όπως ακριβώς και η αποθήκευση και η μεταφορά του. Επομένως, η διάκριση των ενεργειών αυτών μου φαίνεται αυθαίρετη.

⁸ Υπό το πρίσμα των εξηγήσεων που περιλαμβάνονται στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, αντιλαμβανόμαστε ότι αυτή την έννοια έχουν οι όροι «σκοπό χρήσεως, για τον οποίο [το σύνθετο προϊόν] προορίζεται από τον κατασκευαστή του συστατικού ή του σύνθετου προϊόντος», τους οποίους χρησιμοποιεί το αιτούν δικαστήριο στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα.

⁹ «Συνήθης χρήση» κατά τα εκτιθέμενα στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα.

¹⁰ Κανονισμός του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2001, για τα κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα (ΕΕ 2002, L 3, σ. 1).

¹¹ Βλ. αποφάσεις της 9ης Σεπτεμβρίου 2011, Kwang Yang Motor κατά ΓΕΕΑ – Honda Giken Kogyo (Κινητήρας εσωτερικής καύσεως) (Τ-10/08, μη δημοσιευθείσα, ΕΥ:Τ:2011:446, σκέψεις 21 και 22), Kwang Yang Motor κατά ΓΕΕΑ – Honda Giken Kogyo (Κινητήρας εσωτερικής καύσεως) (Τ-11/08, μη δημοσιευθείσα, ΕΥ:Τ:2011:447, σκέψεις 21 και 22), καθώς και της 14ης Μαρτίου 2017, Wessel-Werk κατά EUIPO – Wolf PVG (Ακροφύσια αναρρόφησης για ηλεκτρικές σκούπες) (Τ-174/16, μη δημοσιευθείσα, ΕΥ:Τ:2017:161, σκέψη 30), και Wessel-Werk κατά EUIPO – Wolf PVG (Ακροφύσια αναρρόφησης για ηλεκτρικές σκούπες) (Τ-175/16, μη δημοσιευθείσα, ΕΥ:Τ:2017:160, σκέψη 30).

28. Φρονώ, εντούτοις, ότι η προσέγγιση αυτή οδηγεί σε έναν υπερβολικά περιοριστικό ορισμό της «συνήθους χρήσεως», κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 4, της οδηγίας 98/71, περιορίζοντας αδικαιολόγητα την προστασία των σχεδίων και υποδειγμάτων που εφαρμόζονται σε συστατικά σύνθετων προϊόντων.

29. Είναι γενικά αποδεκτό ότι ο λόγος θεσπίσεως ειδικών ρυθμίσεων του δικαίου της Ένωσης σχετικά με την προστασία των σχεδίων και υποδειγμάτων που εφαρμόζονται σε συστατικά σύνθετων προϊόντων έγκειται στην αποφυγή της μονοπωλήσεως, μέσω του δικαίου των σχεδίων και υποδειγμάτων, της αγοράς ανταλλακτικών. Ωστόσο, η νομοθεσία αυτή έχει επικριθεί έντονα από μερίδα της νομικής θεωρίας¹², δεδομένου ότι περιορίζει αδικαιολόγητα την προστασία η οποία παρέχεται στα σχέδια και υποδείγματα που εφαρμόζονται σε συστατικά σύνθετων προϊόντων σε σύγκριση με την προστασία η οποία παρέχεται στα σχέδια και υποδείγματα που εφαρμόζονται σε άλλα προϊόντα.

30. Η κριτική αυτή δεν είναι αβάσιμη. Τα σχέδια και υποδείγματα που εφαρμόζονται σε προϊόντα των οποίων ο σκοπός δεν είναι η ενσωμάτωση σε σύνθετα προϊόντα προστατεύονται ανεξαρτήτως αν είναι ορατά ή όχι «κατά τη συνήθη χρήση τους». Το σχέδιο ή υπόδειγμα, οριζόμενο ως η εμφάνιση του συνόλου «ή μέρους ενός προϊόντος»¹³, μπορεί να τύχει της προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων που εφαρμόζονται σε μέρη προϊόντων τα οποία δεν είναι ορατά όταν το προϊόν χρησιμοποιείται κατά την κύρια λειτουργία του, όπως στις σόλες των υποδημάτων ή στη φόδρα ενός σακακιού¹⁴.

31. Βεβαίως, η μονοπώληση της αγοράς ενός προϊόντος μέσω των δικαιωμάτων που παρέχονται στα σχέδια και υποδείγματα συνιστά κατάχρηση η οποία πρέπει να αποφεύγεται στο μέτρο του δυνατού. Το αποτέλεσμα αυτό μπορεί να επιτευχθεί ιδίως χάρη στις προϋποθέσεις του νεωτερισμού και της ατομικότητας που πρέπει να πληροί ένα σχέδιο ή υπόδειγμα, όπως προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 98/71. Αντιθέτως, κατά τη γνώμη μου, το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής πρέπει να ερμηνευθεί κατά τρόπο που να μην περιορίζει υπέρμετρα την προστασία των σχεδίων και υποδειγμάτων που εφαρμόζονται στα ανταλλακτικά. Ωστόσο, το πεδίο εφαρμογής ενός τέτοιου περιορισμού που απορρέει από τη διάταξη αυτή εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ερμηνεία της έννοιας της «συνήθους χρήσεως».

32. Δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 4, της οδηγίας 98/71, ως «συνήθης χρήση» νοείται η χρήση εκ μέρους του τελικού καταναλωτή, πλην της συντηρήσεως, της εξυπηρετήσεως και των εργασιών επισκευής. Τούτο προφανώς προϋποθέτει προπάντων ορισμένη χρήση. Η αποσυναρμολόγηση ή η καταστροφή ενός προϊόντος δεν αποτελεί χρήση του. Τα ακόλουθα σημεία πρέπει να αναγνωστούν υπό το πρίσμα της επιφυλάξεως αυτής.

33. Πρώτον, μολονότι ο λακωνικός αυτός ορισμός παραπέμπει στον τελικό καταναλωτή, είναι κατά τη γνώμη μου εσφαλμένο να συναχθεί εκ τούτου, όπως πράττει το Γενικό Δικαστήριο στις αποφάσεις που παρατίθενται στο σημείο 25 των παρουσών προτάσεων, το συμπέρασμα ότι το ζήτημα αν ένα συστατικό σύνθετου προϊόντος είναι ορατό πρέπει να εκτιμάται μόνον υπό το πρίσμα του τελικού καταναλωτή του εν λόγω προϊόντος. Η χρήση «από τον τελικό καταναλωτή» περιγράφει μόνον τις καταστάσεις στις οποίες πρέπει να εξετάζεται το ζήτημα αυτό, εξαιρουμένων των περιπτώσεων που δεν σχετίζονται με τον τελικό καταναλωτή, όπως η

¹² Βλ., Hasselblatt, G. N., σε Hasselblatt, G. N. (έκδ.), *Community Design Regulation (EC) No 6/2002. A Commentary*, C. H. Beck, Μόναχο, 2015, σ. 62 και εκεί παρατιθέμενη βιβλιογραφία.

¹³ Άρθρο 1, στοιχείο α', της οδηγίας 98/71.

¹⁴ Δεδομένου ότι τα μέρη αυτά δεν είναι αποσπώμενα, δεν θεωρούνται συστατικά σύνθετων προϊόντων κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 98/71.

κατασκευή, η εμπορία και, ενδεχομένως, η καταστροφή ή η ανακύκλωση στο τέλος της ζωής του προϊόντος. Στο ίδιο πλαίσιο, το άρθρο 3, παράγραφος 4, της οδηγίας 98/71 αποκλείει ρητά από την έννοια της «συνήθους χρήσεως» τη συντήρηση, την εξυπηρέτηση και τις εργασίες επισκευής, πράξεις που πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια χρήσεως ενός προϊόντος από τον τελικό καταναλωτή, αλλά συχνά διενεργούνται από τρίτους.

34. Επομένως, μολονότι το άρθρο 3, παράγραφος 3, σε συνδυασμό με το άρθρο 3, παράγραφος 4, της οδηγίας 98/71, επιβάλλει το συστατικό σύνθετο προϊόντος να είναι ορατό κατά τη *χρήση* του *εκ μέρους* του τελικού καταναλωτή, ωστόσο η διάταξη αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι απαιτεί το εν λόγω συστατικό να είναι ορατό *στον* τελικό καταναλωτή. Είναι σημαντικό να είναι ορατό και στους τρίτους παρατηρητές. Εξάλλου, στο μέτρο που το *design* των προϊόντων έχει ως αποστολή την προσέλκυση αγοραστών, τούτο έγκειται και στο γεγονός ότι παρέχει στους εν λόγω αγοραστές τη δυνατότητα να εντυπωσιάζουν τους άλλους¹⁵.

35. Επιπλέον, αν ήταν καθοριστικής σημασίας η οπτική του τελικού καταναλωτή, θα έπρεπε να προσδιοριστεί με ακρίβεια ποιος είναι αυτός ο τελικός καταναλωτής. Μολονότι ο προσδιορισμός του τελικού καταναλωτή είναι ενδεχομένως σχετικά ευχερής στην περίπτωση ενός προϊόντος όπως το ποδήλατο, θα μπορούσε εντούτοις να αποβεί σημαντικά δυσχερέστερος σε άλλες περιπτώσεις. Για παράδειγμα, ποιος είναι ο τελικός χρήστης ενός λεωφορείου: ο οδηγός, οι επιβάτες, το προσωπικό της επιχειρήσεως μεταφορών που εκμεταλλεύεται το λεωφορείο; Όλα αυτά τα πρόσωπα έχουν μια διαφορετική οπτική θεώρηση και μπορούν να δουν διαφορετικά μέρη του λεωφορείου, ιδίως όταν χρησιμοποιούν το λεωφορείο κατά την κύρια λειτουργία του, δηλαδή κατά τη διάρκεια ενός δρομολογίου.

36. Ομοίως, η έννοια του «τελικού καταναλωτή» ενός σύνθετου προϊόντος, κατά το άρθρο 3, παράγραφος 4, της οδηγίας 98/71, δεν πρέπει να συγχέεται με την έννοια του «ενημερωμένου χρήστη», κατά το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής¹⁶. Η δεύτερη έννοια αφορά το πλασματικό πρόσωπο που χρησιμεύει ως πρότυπο κατά την εκτίμηση της ατομικότητας ενός σχεδίου ή υποδείγματος, ενώ ο «τελικός καταναλωτής» είναι απλώς το υποθετικό πρόσωπο για το οποίο προορίζεται το σύνθετο προϊόν που περιλαμβάνει συστατικό στο οποίο έχει εφαρμοστεί ένα σχέδιο ή υπόδειγμα. Η ικανότητα αυτού του τελικού καταναλωτή να διακρίνει την ατομικότητα του εν λόγω σχεδίου ή υποδείγματος και, επομένως, η ιδιότητά του ως *ενημερωμένου* χρήστη δεν έχουν εν προκειμένω καμία σημασία.

37. Τέλος, η συνεκτίμηση, αποκλειστικώς και μόνον, της οπτικής του τελικού καταναλωτή έχει εύλογα ως αποτέλεσμα η έννοια της «συνήθους χρήσεως» να καλύπτει μόνον τη χρήση ενός προϊόντος κατά την κύρια λειτουργία του. Πράγματι, σε άλλες περιπτώσεις χρήσεως ενός προϊόντος, ο καταναλωτής δεν έχει διαφορετική άποψη από εκείνη των τρίτων. Ωστόσο, όπως θα υποστηρίξω κατωτέρω, μια τέτοια περιοριστική ερμηνεία της έννοιας της «συνήθους χρήσεως» είναι εξίσου αδικαιολόγητη με την υιοθέτηση, αποκλειστικώς και μόνον, της οπτικής θεώρησης του τελικού καταναλωτή.

¹⁵ Να «κάνουν φιγούρα», για να επαναλάβω μια έκφραση της καθομιλουμένης.

¹⁶ Αυτό είναι το σφάλμα στο οποίο φαίνεται να υπέπεσε το Γενικό Δικαστήριο στις αποφάσεις της 14ης Μαρτίου 2017, Wessel-Werk κατά EUIPO – Wolf PVG (Ακροφύσια αναρρόφησης για ηλεκτρικές σκούπες) (T-174/16, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2017:161, σκέψη 30), και Wessel-Werk κατά EUIPO – Wolf PVG (Ακροφύσια αναρρόφησης για ηλεκτρικές σκούπες) (T-175/16, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2017:160, σκέψη 30), παραπέμποντας στη «συνήθη χρήση από ενημερωμένο τελικό καταναλωτή, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 2, στοιχείο α', και παράγραφος 3, του κανονισμού 6/2002, μιας ηλεκτρικής σκούπας ή ακροφυσίου ηλεκτρικής σκούπας σκόνης για σκοπούς καθαρισμού».

38. Δεύτερον, κατά τη γνώμη μου, είναι εσφαλμένο, όπως παρατηρεί και η Επιτροπή, να εξομοιώνεται η συνήθης χρήση ενός προϊόντος με την κύρια λειτουργία την οποία αυτό επιτελεί. Στην πράξη, η χρήση ενός προϊόντος κατά την κύρια λειτουργία του απαιτεί συχνά διαφορετικές πράξεις που μπορούν να εκτελεστούν πριν ή μετά την εκπλήρωση της κύριας λειτουργίας του προϊόντος, όπως είναι η αποθήκευση και η μεταφορά του. Όταν το προϊόν αποτελεί μέσο μεταφοράς, προστίθενται οι πράξεις επιβιβάσεως και αποβιβάσεως, όπως και οι πράξεις φορτώσεως και εκφορτώσεως αποσκευών ή εμπορευμάτων.

39. Από κανένα στοιχείο του γράμματος του άρθρου 3, παράγραφος 4, της οδηγίας 98/71 δεν επιβάλλεται ο αποκλεισμός των πράξεων αυτών από την έννοια της «συνήθους χρήσεως». Αντιθέτως, στον ορισμό της έννοιας αυτής που περιλαμβάνεται στην ως άνω διάταξη γίνεται απλώς αναφορά στη «χρήση εκ μέρους του τελικού καταναλωτή». Δεν απαιτείται να αναζητηθεί πρόσθετο χαρακτηριστικό της χρήσεως προκειμένου αυτή να χαρακτηριστεί ως «συνήθης». Επομένως, όλες οι πράξεις τις οποίες μπορεί να διενεργήσει ο τελικός καταναλωτής ενός προϊόντος κατά τη χρήση του πρέπει να εμπίπτουν στην έννοια της «συνήθους χρήσεως», με εξαίρεση τις πράξεις που αποκλείονται ρητά¹⁷.

40. Ούτε ο σκοπός του άρθρου 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 98/71 συνηγορεί υπέρ του αποκλεισμού από την έννοια της «συνήθους χρήσεως» πράξεων διαφορετικών από εκείνες που αφορούν την κύρια λειτουργία του προϊόντος. Σκοπός είναι να αποφευχθεί η μονοπώληση, μέσω της προστασίας των σχεδίων και υποδειγμάτων, της αγοράς ανταλλακτικών που είναι αόρατα μόλις ενσωματωθούν στο σύνθετο προϊόν, στον βαθμό που το σχέδιο ή υπόδειγμα που ενδεχομένως εφαρμόζεται σε ένα τέτοιο συστατικό δεν συμβάλλει διόλου ή συμβάλλει ελάχιστα στην εμφάνιση του σύνθετου προϊόντος. Ωστόσο, η εμφάνιση ενός προϊόντος δεν αποκαλύπτεται μόνον όταν χρησιμοποιείται κατά την κύρια λειτουργία του, αλλά και όταν εκτελούνται πράξεις πριν και μετά από αυτήν τη χρήση, οι οποίες συνδέονται με αυτήν. Επομένως, η συμπερίληψη αυτών των πράξεων στην έννοια της «συνήθους χρήσεως» δεν θίγει τον σκοπό της αποφυγής μονοπωλήσεως της αγοράς.

41. Τέλος, τρίτον, μολονότι το άρθρο 3, παράγραφος 4, της οδηγίας 98/71 εξαιρεί ρητώς τη συντήρηση, την εξυπηρέτηση και τις εργασίες επισκευής από την έννοια της «συνήθους χρήσεως», η εξαίρεση αυτή δεν πρέπει, ωστόσο, κατά τη γνώμη μου, να ερμηνεύεται υπερβολικά ευρέως. Ορισμένες πράξεις που σχετίζονται, ιδίως, με τη συντήρηση αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της χρήσεως ορισμένων προϊόντων. Μου έρχονται στον νου, πρώτον, το πλύσιμο και ο καθαρισμός. Κατά τη γνώμη μου, η εξαίρεση του πλυσίματος και του καθαρισμού από την έννοια της «συνήθους χρήσεως» θα προσέκρουε στη λογική καθόσον, ιδίως, στην περίπτωση ορισμένων προϊόντων, ο τακτικός καθαρισμός αποτελεί προϋπόθεση της χρήσης τους¹⁸. Δεύτερον, ακολουθούν οι συνήθεις εργασίες συντηρήσεως που εκτελούνται συνήθως από τον τελικό καταναλωτή ενός προϊόντος και οι οποίες συχνά εξαρτώνται από τη χρήση του, όπως η αντικατάσταση αναλωσίμων και υγρών λειτουργίας, το φούσκωμα των ελαστικών οχήματος ή ακόμη η πλήρωση του αποθέματος καυσίμου προϊόντων εξοπλισμένων με κινητήρα καύσεως. Τρίτον, τέλος, ακολουθεί η αποκατάσταση μικρών βλαβών, όπως για παράδειγμα η εμπλοκή χαρτιού σε εκτυπωτή. Όλες αυτές οι πράξεις είναι απαραίτητες στο πλαίσιο της χρήσεως ενός προϊόντος από τον τελικό καταναλωτή και πρέπει, επομένως, να συμπεριληφθούν στην έννοια της «συνήθους χρήσεως».

¹⁷ Δηλαδή η συντήρηση, η εξυπηρέτηση και οι εργασίες επισκευής.

¹⁸ Μια χλοοκοπτική μηχανή ή μια μηχανή καφέ, ως δύο μόνον παραδείγματα.

42. Αντιθέτως, οι πράξεις που εξαιρούνται από την έννοια αυτή είναι πράξεις που πραγματοποιούνται πέραν της χρήσεως του προϊόντος, όπως ο τεχνικός έλεγχος, η περιοδική συντήρηση ή ακόμη η επισκευή αυτή καθεαυτήν¹⁹. Οι πράξεις αυτές, αφενός, δεν εκτελούνται συνήθως από τον τελικό καταναλωτή του προϊόντος, αλλά από εξειδικευμένα πρόσωπα, και, αφετέρου, ενδέχεται να περιλαμβάνουν τη μερική αποσυναρμολόγηση ενός σύνθετου προϊόντος ή την παρατήρησή του από ασυνήθη οπτική γωνία, αποκαλύπτοντας συστατικά που συνήθως παραμένουν αόρατα κατά τη χρήση του προϊόντος. Αυτά τα δύο ιδιαίτερα χαρακτηριστικά δικαιολογούν τον αποκλεισμό των εν λόγω πράξεων από την έννοια της «συνήθους χρήσεως».

43. Στο πλαίσιο εκτιμήσεως του ζητήματος αν είναι ορατό ένα συστατικό σύνθετου προϊόντος, η αποδοχή της οπτικής και άλλων προσώπων, πέραν της οπτικής μόνον του τελικού καταναλωτή του σύνθετου προϊόντος, καθώς και η συμπερίληψη στην έννοια της «συνήθους χρήσεως» και άλλων πράξεων, πέραν της χρήσεως του προϊόντος μόνον κατά την κύρια λειτουργία του, καθιστούν δυνατό να ληφθούν υπόψη οπτικές που είναι εξίσου σημαντικές για την αποκάλυψη της εμφανίσεως ενός προϊόντος με την οπτική του καταναλωτή όταν χρησιμοποιεί το προϊόν κατά την κύρια λειτουργία του. Το αποτέλεσμα αυτό, κατά τη γνώμη μου, όχι μόνο δεν αντίκειται στο γράμμα ή στον σκοπό του άρθρου 3, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας 98/71, αλλά είναι, κατά την εκτίμησή μου, απολύτως δικαιολογημένο. Εάν ένα σχέδιο που έχει τεθεί κάτω από τη σόλα υποδήματος μπορεί να τύχει προστασίας βάσει της οδηγίας αυτής²⁰, δεν αντιλαμβάνομαι για ποιον λόγο δεν θα μπορούσε να ισχύει το ίδιο και για ένα σχέδιο που έχει τεθεί στο κάτω μέρος μιας σέλας ποδηλάτου, όπως εν προκειμένω. Ο μόνος λόγος που θα μπορούσε να δικαιολογήσει τη διαφορά είναι ότι η σέλα μπορεί να αποσυναρμολογηθεί από το ποδήλατο²¹, ενώ η σόλα δεν μπορεί να αποκολληθεί (τόσο εύκολα) από το υπόδημα.

44. Είναι αληθές ότι μια τέτοια ευρεία ερμηνεία της έννοιας της «συνήθους χρήσεως» περιλαμβάνει σχεδόν όλες τις περιπτώσεις χρήσεως ενός προϊόντος, εξαιρουμένων εκείνων που συνεπάγονται την αποσυναρμολόγησή του, εφόσον αυτή δεν αποτελεί μέρος της συνήθους χρήσεως. Επομένως, θα μπορούσε να τεθεί το ερώτημα μήπως θα ήταν απλούστερο να δοθεί στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα μια απάντηση προς την κατεύθυνση της *in abstracto* εκτιμήσεως του ζητήματος αν είναι ορατό το συστατικό επί του οποίου εφαρμόζεται ένα σχέδιο ή υπόδειγμα, χωρίς η απάντηση αυτή να συνδέεται με οιαδήποτε συγκεκριμένη περίπτωση χρήσεως του επίμαχου σύνθετου προϊόντος.

45. Ομολογώ ότι η διαφορά είναι κυρίως εννοιολογική. Έχει, ωστόσο, και πρακτικές συνέπειες στον βαθμό που η επιλογή ορισμένης ερμηνείας έναντι μιας άλλης θα μετέβαλε το βάρος αποδείξεως για το πρόσωπο που θα ήθελε να επωφεληθεί από την προστασία σχεδίου ή υποδείγματος εφαρμοζόμενου σε συστατικό σύνθετου προϊόντος. Επιπλέον, ένα συστατικό σύνθετου προϊόντος, ακόμη και αν είναι θεωρητικώς ορατό διότι δεν καλύπτεται, ενδέχεται να μην είναι ορατό σε καμία περίπτωση συνήθους χρήσεως του προϊόντος αυτού²². Εξάλλου, όπως παρατήρησα στο πλαίσιο εξετάσεως του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος, η ερμηνεία που παρατίθεται στο προηγούμενο σημείο θα αντέβαινε στο γράμμα του άρθρου 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 98/71.

¹⁹ Πρέπει, ωστόσο, να επισημανθεί ότι η χρήση σχεδίων και υποδειγμάτων τα οποία εφαρμόζονται σε ανταλλακτικά που χρησιμοποιούνται για την ανάγκη επισκευής σύνθετων προϊόντων αποτελεί αντικείμενο ειδικής διατάξεως, της αποκαλούμενης «ρήτρας επισκευής», η οποία περιλαμβάνεται στο άρθρο 14 της οδηγίας 98/71, παρόμοια δε ρήτρα περιλαμβάνεται στο άρθρο 110 του κανονισμού 6/2002.

²⁰ Βλ., επί παραδείγματι, τα κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα που έχουν καταχωριστεί από το Γραφείο Διοανοητικής Ιδιοκτησίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUIPO) με τους αριθμούς 001918400-0001 και 008434088-0003.

²¹ Η περίπτωση αυτή ενεργοποιεί την απαίτηση ορατότητας που διαλαμβάνεται στο άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 98/71.

²² Αναφέρομαι, ειδικότερα, στο κάτω μέρος του πλαισίου ενός μηχανοκίνητου οχήματος, το οποίο μπορεί να παρατηρηθεί μόνον από μια ασυνήθη οπτική γωνία κατά τη συνήθη χρήση.

46. Ως εκ τούτου, προτείνω να δοθεί στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφος 4, της οδηγίας 98/71 έχει την έννοια ότι ως «συνήθης χρήση» νοούνται όλες οι καταστάσεις που θα μπορούσαν ευλόγως να ανακλύσουν κατά τη χρήση ενός σύνθετου προϊόντος από τον τελικό καταναλωτή.

Πρόταση

47. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να δώσει την ακόλουθη απάντηση στα υποβληθέντα από το Bundesgerichtshof (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, Γερμανία) προδικαστικά ερωτήματα:

1) Το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 98/71/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Οκτωβρίου 1998, για τη νομική προστασία των σχεδίων και υποδειγμάτων,

έχει την έννοια ότι,

προκειμένου να είναι δεκτικό προστασίας, δυνάμει της οδηγίας αυτής, ένα σχέδιο ή υπόδειγμα που εφαρμόζεται σε προϊόν ή ενσωματώνεται σε προϊόν το οποίο αποτελεί συστατικό σύνθετου προϊόντος, το επίμαχο συστατικό πρέπει να είναι ορατό κατά τη συνήθη χρήση του σύνθετου προϊόντος.

2) Το άρθρο 3, παράγραφος 4, της οδηγίας 98/71

έχει την έννοια ότι

ως «συνήθης χρήση» νοούνται όλες οι καταστάσεις που θα μπορούσαν ευλόγως να ανακλύσουν κατά τη χρήση ενός σύνθετου προϊόντος από τον τελικό καταναλωτή.